

УДК 338.45:621:65.012.8:658.1

**УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ЩОДО ОЦІНКИ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ
МАШИНОБУДУВАННЯ**

Череп Алла Василівна, д.е.н., професор, Запорізький національний університет, м. Запоріжжя, cherep.av.znu@gmail.com 097-590-80-82

Худолей Ліна Володимирівна, аспірант, Запорізький національний університет, м. Запоріжжя, lina.kozobash@ukr.net 097-66-77-947

Cherep Alla Vasilivna, Doctor of Economics, Professor, Zaporizhzhya National University, Zaporizhzhya

Khudoliei Lina Vladimirovna, postgraduate student, Zaporizhzhya National University, Zaporizhzhya

A. Cherep, L. Khudoliei. Improvement of Methodological approaches for assessment of financial and economic safety of machine building enterprises.

In times of deepening the financial crisis, companies are trying to implement an effective anti-crisis policy. The financial system as a source of accumulation of modern crisis phenomena, which continues to spread to all areas of the economy, in general, requires the formation of new tools to ensure their financial and economic security. Continuous increase of riskiness of economic activity can lead to a significant decrease in the level of financial stability and solvency of the enterprise, and in the future lead to bankruptcy, and requires from each economic entity to create a perfect system of financial and economic security. Not all financial and economic indicators that are used, but only those that most closely match the set requirements and reflect the results of financial and economic activity, and, if possible, do not contradict each other, can be used for assessing the financial security situation at specific enterprises. The article analyzes approaches to assessing financial security of an enterprise, identifies their advantages and disadvantages. The results of researches in the field of financial security of enterprises in the context of methods of evaluation of its level are presented. The importance of evaluating the financial and economic condition of the enterprise as the basis of the provision of financial security is investigated. The necessity of estimation of level of financial and economic safety of the enterprises of mechanical engineering is substantiated. The indicators of activity of certain enterprises of mechanical engineering of Zaporizhzhya region are calculated and on the basis of them the state of financial safety of the investigated enterprises is determined. The main methods of raising the level of financial and economic security of mechanical engineering enterprises are offered.

Череп А. В., Худолей Л. В. Удосконалення методологічних підходів щодо оцінки забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств машинобудування.

У час поглиблення фінансової кризи підприємства намагаються проваджувати ефективну антикризову політику. Фінансова система як джерело акумуляції сучасних кризових явищ, що поширюються надалі на всі сфери економіки, взагалі вимагають формування нових інструментів забезпечення їхньої фінансово-економічної безпеки. Постійне підвищення ризиковості господарської діяльності може спричинити значне зниження рівня фінансової стійкості та платоспроможності підприємства, а в майбутньому призвести до банкрутства, і потребує від кожного суб'єкта господарювання створення досконалої системи фінансово-економічної безпеки. Для оцінювання стану фінансової безпеки на конкретних підприємствах можуть бути застосовані не всі фінансово-економічні показники, які використовуються, а лише ті, які найбільш точно відповідають поставленим вимогам та найбільшою мірою відображають результати фінансово-господарської діяльності, і по можливості, не суперечать один одному. У статті досліджено підходи щодо оцінки фінансової безпеки підприємства, визначено їх переваги та недоліки. Викладено результати досліджень у сфері фінансової безпеки підприємств у контексті методів оцінювання її рівня. Досліджено важливість оцінювання фінансово-економічного стану підприємства, як основа забезпечення фінансової безпеки. Обґрунтовано необхідність оцінювання рівня фінансово-економічної безпеки підприємств машинобудування. Розраховано показники діяльності окремих підприємств машинобудування Запорізької області та на їх основі визначено стан фінансової безпеки досліджуваних підприємств. Запропоновано основні методи підвищення рівня фінансово-економічної безпеки підприємств машинобудування.

Череп А. В., Худолей Л. В. Усовершенствование методологических подходов оценки обеспечения финансово-экономической безопасности предприятий машиностроения.

Во время финансового кризиса предприятия пытаются вести эффективную антикризисную политику. Финансовая система как источник аккумуляции современных кризисных явлений, распространяющиеся в дальнейшем на все сферы экономики, вообще требуют формирования новых инструментов обеспечения их финансово-экономической безопасности. Постоянное повышение рискованности хозяйственной деятельности может повлечь значительное снижение уровня финансовой устойчивости и платежеспособности предприятия, а в будущем привести к банкротству, и требует от каждого субъекта хозяйствования создание совершенной системы финансово-экономической безопасности. Для оценки состояния финансовой безопасности на конкретных предприятиях могут быть применены не все финансово-экономические показатели, которые используются, а только те, которые наиболее точно соответствуют предъявляемым требованиям и в наибольшей степени отражают результаты финансово-хозяйственной деятельности, и по возможности, не противоречат друг другу. В статье исследованы подходы к оценке финансовой безопасности предприятия, определены их преимущества и недостатки. Изложены результаты исследований в сфере финансовой безопасности предприятий в контексте методов оценки ее уровня. Исследовано важность оценки финансово-экономического состояния предприятия, как основа обеспечения финансовой безопасности. Обоснована необходимость оценки уровня финансово-экономической безопасности предприятий машиностроения. Рассчитаны показатели деятельности отдельных предприятий машиностроения Запорожской области и на их основе определено состояние финансовой безопасности исследуемых предприятий. Предложены основные методы повышения уровня финансово-экономической безопасности предприятий машиностроения.

Постановка проблеми. Розробка методів оцінювання фінансової безпеки підприємства має важливе методологічне значення, пов'язане з необхідністю майже щоденного знання свого фінансового стану і завдяки цьому – підтримання в ринкових конкурентних умовах його належного рівня. Оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства важливе також при отриманні кредитів від зовнішніх інвесторів, тому стає зрозумілим, що якщо підприємство з незадовільним станом фінансової безпеки звернеться за кредитом до таких суб'єктів, насамперед перевірять його ліквідність, яка досягається завдяки скоординованим діям усіх підрозділів. Тому важливим елементом управління фінансовою безпекою підприємства стає об'єктивне і своєчасне визначення її рівня.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній економічній літературі поняття «фінансово-економічна безпека підприємства» розглядається відносно недавно. Окремі аспекти багатогранної проблеми забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства були і є предметом наукових досліджень ряду вчених.

Так, наприклад, Столбов В. Ф., Шаповал Г. М. трактують фінансово-економічну безпеку підприємства, як стан захищеності його ресурсів та інтелектуального потенціалу від наявних та потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього середовища його функціонування, який характеризується високими фінансовими показниками діяльності та перспективою економічного розвитку в майбутньому [14, с.104].

Трухан О. Л., Конкаєва М. О. визначають фінансово-економічну безпеку одночасно з двох позицій – статичної (як результат діяльності підприємства на певну дату) та динамічної (розвиток підприємства в умовах фінансово-економічної безпеки у короткостроковій та довгостроковій перспективі [15, с. 30].

Мойсеєнко І. П., Марченко О. М. розуміють під цим поняттям фінансово-економічний стан, який забезпечує захищеність його фінансово-економічних інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз та створює необхідні фінансово-економічні передумови для стійкого розвитку в поточному та довгостроковому періодах [11, с. 35].

Ареф'єва О. В., Кузенко Т. Б. вважають, що фінансово-економічна безпека може бути визначена, як стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів підприємства, виражений у найкращих значеннях фінансових показників прибутковості й рентабельності бізнесу, якості управління, використання основних і оборотних коштів, структури його капіталу, норми виплат за цінними паперами підприємства, а також курсовою вартості його цінних паперів як синтетичного індикатора поточного

фінансово-господарського стану підприємства і перспектив його технологічного та фінансового розвитку [1, с. 99].

Важливу роль у теоретичному та емпіричному дослідженні, які стосуються проблем розробки методик оцінки фінансово-економічної безпеки відіграють праці сучасних вчених та практиків: О. І. Барановського [2], І. О. Бланка [3], С. М. Ілляшенка [8], Т. Г. Васильців [5], Горячева К.С., Ермошенко М. М. [7].

Метою статті є дослідження методологічних підходів, узагальнення досвіду та удосконалення методики оцінки забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств машинобудування.

Результати дослідження. Проведений аналіз методів оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства, наведених у науковій літературі, показав, що існують різні підходи до цього питання.

У праці Е. А. Олейникова [13] пропонується розраховувати частковий функціональний критерій фінансової складової економічної безпеки підприємства так:

$$ЧФК = U_B / (Z + U_0) \rightarrow \max, \quad (1)$$

де ЧФК – частковий функціональний критерій забезпечення фінансової складової економічної безпеки підприємства;

U_B – сукупний відвернений збиток за фінансовою складовою економічної безпеки підприємства;

Z – загальні понесені підприємством затрати на реалізацію заходів із забезпечення фінансової складової економічної безпеки підприємства;

U_0 – загальний понесений підприємством збиток за фінансовою складовою економічної безпеки підприємства.

При цьому стверджується, що розраховане в такий спосіб значення часткового функціонального критерію фінансової складової економічної безпеки підприємства відображає загальну ефективність заходів із забезпечення фінансової складової, які вживаються з метою відвернення можливих збитків від негативних впливів. Більше того, вважається, що цей індикатор є сукупним показником «фінансового здоров'я» підприємства і потенціалу його корпоративного росту [13, с. 153].

Наведені при цьому підході критерії дуже складно розраховувати через відсутність необхідних для цього бухгалтерських і статистичних даних. Для використання цього підходу необхідно вести додатковий облік, без якого такий показник можна розраховувати лише експертним шляхом, що має свої невисокі межі точності і суб'єктивний характер.

Також пропонується проводити інтегральний фінансовий аналіз («модель Дюпона», об'єктно-орієнтована система інтегрального аналізу формування чистого прибутку, система портфельного аналізу), але вже практично не застосовуючи наведені вище індикатори фінансового стану підприємства [16].

Зазначимо, що за допомогою цього методу оцінюється не рівень фінансової безпеки підприємства, а саме стан рентабельності його діяльності.

Демченко І. В. У своїй роботі пропонує методику оцінки фінансово-економічної безпеки, яка може бути виражена наступним чином:

$$РФБП = \sum_{i=1}^4 (X_i * \gamma_i) \quad (2)$$

де: РФБП – рівень фінансової безпеки підприємства, балів; X_1 – оцінка фінансових показників, балів; X_2 – оцінка фінансової стійкості, балів; X_3 – оцінка ймовірності банкрутства, балів; X_4 – оцінка поточного характеру руху грошових потоків фірми, балів. γ_i – вага відповідної групи оціночних критеріїв.

Оціночна шкала результативної функції при цьому матиме такий вираз:

0-25 балів – катастрофічний рівень фінансова безпека; 26-50 балів – низький рівень фінансової безпеки; 51-75 балів – середній рівень фінансової безпеки; 76-100 балів – високий рівень фінансової безпеки підприємства [6].

Але така методика є не досить раціональною для використання, тому що оцінка фінансових показників може включати в себе, як оцінку фінансової стійкості так і частково ймовірності банкрутства. Тому вважаємо, що наведений алгоритм розрахунку не надасть повної інформації щодо рівня фінансово-економічної безпеки підприємства.

Хочеться відмітити методику, яка була запропонована у праці [4], автор розраховує інтегральний показник фінансово-економічної безпеки підприємства, за допомогою комплексних показників:

$$S_{\Phi C} = S_R + S_{\Pi\Lambda} + S_{\Delta A} + S_{\Phi C} + S_{MC}, \quad (3)$$

де $S_{\Phi C}$ - інтегральний показник фінансової складової; S_R - комплексний показник оцінки рентабельності; $S_{\Pi\Lambda}$ - комплексний показник оцінки платоспроможності; $S_{\Delta A}$ - комплексний показник ділової активності; $S_{\Phi C}$ - комплексний показник фінансової стійкості; S_{MC} - комплексний показник майнового стану.

Визначення комплексного показника оцінки за кожною складовою має такий вигляд:

$$S = \mathring{a} \sum_{i=1}^Z \frac{1}{Z \times N_i} \times K_i, \quad (3)$$

де S - комплексний показник за кожною складовою; Z - число показників, використаних для оцінки рівня фінансової безпеки за кожною складовою; N_i - нормативний рівень для i -го коефіцієнта; K_i - i -й коефіцієнт.

Після розрахунку інтегрального показника визначають рівень фінансової складової в системі економічної безпеки підприємства (табл. 1).

Таблиця 1 – Класифікація видів рівня фінансової безпеки підприємства [4, с. 16]

Значення інтегрального показника	Рівень фінансової безпеки	Характеристика
Менше 1,3	Незадовільний	Характеризується збитковою діяльністю, низьким рівнем ліквідності та залежністю від зовнішніх джерел фінансування
1,31 – 2,10	Задовільний	Низький рівень ефективності використання капіталу, характерна нестабільна структура капіталу та недостатній рівень ліквідності
2,11 – 3,89	Нестабільний	Високий рівень прибутковості та оборотності активів при низькій платоспроможності та фінансовій стійкості
3,9 – 4,69	Впевнений	Показники, що характеризують рівень фінансової безпеки, знаходяться на оптимальному рівні
Більше 4,7	Ідеальний	Характеризується надвисоким рівнем прибутковості та платоспроможності. Частіш за все підприємства недовгий проміжок часу перебувають в такому стані, оскільки такий стан є виснажливим і ресурсомістким.

Формування інвестиційної привабливості, вироблення чіткої стратегії інвестування, визначення її пріоритетних напрямів, мобілізація всіх джерел інвестицій є найважливішою умовою сталого та якісного розвитку підприємств в сьогоденних непростих умовах. Інвестиційна привабливість важлива для інвесторів, так як аналіз підприємства та його інвестиційної привабливості дозволяє звести ризик неправильного вкладення коштів до мінімуму [9].

Інноваційний розвиток сьогодні є одним із основних передумов успішного функціонування вітчизняних підприємств різних сфер економіки, рушійною силою підвищення ефективності виробництва, фундаментом їх конкурентоспроможності та подальшого розвитку. Саме тому навіть за несприятливих економічних умов господарювання зміни інноваційного характеру залишаються одним із стратегічних

пріоритетів в управлінні діяльністю сучасних промислових підприємств. Нова економічна система характеризується зміною головних конкурентних переваг, які дозволяють суб'єктам господарювання розвиватись і виживати в умовах впливу зовнішнього середовища. Сучасна конкурентна боротьба ведеться не стільки за володіння фінансовими ресурсами, матеріальними цінностями, а за здатність розроблення та реалізації інновацій [10].

Як показує світова практика, підприємства, які здатні створювати новації та застосовувати їх у виробництві нових товарів або послуг, необхідних споживачу, реалізовувати ефективно інноваційний процес, здобувають стійкі конкурентні переваги, що дає їм можливість успішно розвиватися на ринку в умовах нестабільного економічного середовища.

Саме тому, вважаємо за доцільне удосконалити використану формулу та додати наступні показники: комплексний показник інвестиційної привабливості S_{III} ; комплексний показник інноваційного розвитку S_{IP} .

Щодо коефіцієнтів, розрахувавши які можна буде знайти комплексні показники інвестиційної привабливості та інноваційного розвитку, були запропоновані наступні:

для розрахунку комплексного показника інвестиційної привабливості: коефіцієнт інвестування; рентабельність інвестицій; коефіцієнт витрат на споживчий капітал,

для розрахунку комплексного показника інноваційного розвитку: коефіцієнт інноваційної продукції; коефіцієнт інноваційної місткості витрат; коефіцієнт ефективності НДДКР.

Шкала оцінювання, яка була запропонована у праці Бондаренко Є.К., Журавко О.С. [4], розрахована на п'ять комплексних показників. Для того, щоб цю шкалу можна було використати з урахуванням доданих комплексних показників інвестиційної привабливості та інноваційного розвитку, розширимо її з урахуванням, тепер уже, сьома показників. Розширена шкала значень інтегральних показників фінансової безпеки представлена у табл. 2.

Таблиця 2 – Розширена шкала значень інтегрального показника фінансової безпеки

Значення інтегрального показника	Рівень фінансової безпеки	Характеристика
Менше 1,82	Незадовільний	Характеризується збитковою діяльністю, низьким рівнем ліквідності та залежністю від зовнішніх джерел фінансування
1,83 – 2,94	Задовільний	Низький рівень ефективності використання капіталу, характерна нестабільна структура капіталу та недостатній рівень ліквідності
2,95 – 5,45	Нестабільний	Високий рівень прибутковості та оборотності активів при низькій платоспроможності та фінансової стійкості
5,46 – 6,57	Впевнений	Показники, що характеризують рівень фінансової безпеки, знаходяться на оптимальному рівні
Більше 6,58	Ідеальний	Характеризується надвисоким рівнем прибутковості та платоспроможності.

Висновки. Проаналізувавши існуючі методичні підходи щодо оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства можна сказати, що: однією з актуальніших і значущих на сьогоднішній день є фінансово-економічна безпека, але існуючі підходи та методичне забезпечення щодо оцінювання її рівня потребують вдосконалення та подальших досліджень; напрями, які направлені на вдосконалення оцінки фінансово-економічної безпеки, мають бути індивідуальними – потрібно відбирати необхідні фінансові коефіцієнти для конкретного підприємства та будувати інтегральний зведений

показник, який у майбутньому стане основою подальшої оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства.

Можна стверджувати про відсутність достатньо ефективного методу оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємств на сучасному етапі розвитку. Удосконалення методики, на нашу думку, допоможе глибше відобразити стан фінансово-економічної безпеки досліджуваних підприємств, що посилить інформативність та достовірність результатів аналізу.

Список використаних джерел:

1. Ареф'єва О. В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки / О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузенко // *Актуальні проблеми економіки*. — 2009. — № 1. — С. 98—103.
2. Барановський О. І. Визначення показників фінансової безпеки / О. І. Барановський // *Економіка. Фінанси. Право*. — 1999. — №8. — С. 14—16.
3. Бланк И. А. *Управление финансовой безопасностью предприятия* / И. А. Бланк. — К. : Ника-Центр, Эльга, 2004. — 784 с.
4. Бондаренко Є. К. Визначення стану фінансової безпеки підприємств сфери матеріального виробництва / Є.К. Бондаренко, О. С. Журавко // *Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ*. — 2012. — № 2. — С. 94-103.
5. Васильців Т. Г. *Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія [Електронний ресурс] / Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В., [за ред. Т. Г. Васильціва]*. — Львів : Ліга-Прес, 2012. — 386 с. — Режим доступу: http://lv.niss.gov.ua/content/articles/files/mono_2012-d47ce.pdf.
6. Демченко І.В. Проблеми оцінки фінансової безпеки суб'єктів господарювання АПК та основні напрямки її зміцнення / І.В. Демченко // *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (ТДАТУ) (Економічні науки)*. — Мелітополь: Вид-во мелітопольська типографія «Люкс», 2012. - №2 (18), том. 5. — С. 114-121.
7. Єрмошенко М.М. *Економічні та організаційні засади забезпечення фінансової безпеки підприємства: Препринт наукової доповіді / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячова, А.М. Ащурєв// За наук. Ред. Д.є.н., проф. М.М. Єрмошенка*. — К.: Національна академія управління, 2005. — 78 с.
8. Ільяшенко С. Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке / С. Н. Ільяшенко // *Актуальні проблеми економіки*. — 2003. - № 3 (21) — С. 12 — 19.
9. Кобушко І. М. Науково-методичний підхід до визначення кількісної характеристики рівня привабливості інвестиційних інструментів / І. М. Кобушко // *Економічний часопис — XXI*. — 2012. - №7-8. — С. 57-60.
10. Левченко Н. М. Аналіз інноваційної діяльності підприємств / Н. М. Левченко, Д. К. Носенко // *Вісник Хмельницького національного університету*. — 2009. - № 2, Т. 1 — С. 138-142.
11. Мойсєєнко І. П. *Управління фінансово-економічною безпекою підприємства : навч. Посібник / І. П. Мойсєєнко, О. М. Марченко*. — Львів, 2011. — 380 с.
12. Некрасенко Л. А. *Складові управління фінансовою безпекою підприємств [Текст] / Л. А. Некрасенко, Ю. М. Рибалка // Наукові праці ПДАА, — Вип. 3. — Т2. Економічні науки. — Полтава : ПДАА. — 2011. — С. 162-167.*
13. *Основы экономической безопасности (Государство, регион, предприятие, личность) / Под ред. Е. А. Олейникова*. — М., 2007. — 288 с.
14. Столбов В. Ф. Особливості управління системою фінансово-економічної безпеки підприємств / В. Ф. Столбов, Г. М. Шаповал // *Комунальне господарство міст. Наук.-техн. Збір.* — 2013. — № 111. — С. 103—108.
15. Трухан О. Л. *Наукова інтерпретація функцій стратегічного управління підприємствами / О. Л. Трухан // Вісник Хмельницького національного університету : Економічні науки. — 2010. — № 1, Т. 2. — С. 29—35.*
16. *Фінансова безпека підприємств і банківських установ: Монографія / За заг. Ред. Д-ра екон. Наук, проф. А.О. Єніфанова*. — Суми: УАБС НБУ, 2009. — 295 с.

References (BSI):

1. Arefieva, O.V. and Kuzenko, T.B. (2009), *Ekonomichni osnovy formuvannay skladovoi ekonomichnoi bezpeky [The economic basis for the formation of the financial component of economic security]*. Aktualni problemi ekonomiki [in Ukrainian].
2. Baranovskiy, O.I. (1999). *Vyznachennya pokaznikov finansovoi bezpeky [Definition of Financial Security Indicators]*. Ekonomika. Finansi. Pravo [in Ukrainian].
3. Blank, I. A. (2004) *Management of financial safety of the enterprise*. K.: Nika-Center, Elga., - 784 p.

4. Bondarenko, E.K. Zhuravko, O. S. (2012) *Viznachennya stanu finansovoi bezpeky sfer materialnogo virobnitstva [Determination of the financial safety of enterprises in the sphere of material production] Molodighniy naukoviy visnik UABS NBU[in Ukrainian]*.
5. Vasil'tsev, TG, Voloshin, V. I., Boykevych, O. R., Karkavchuk, V.V (2012) *Financial and economic security of Ukrainian enterprises: strategy and mechanisms of support: monograph [Electronic resource] / [for ed. TG Vasylytsiv]. - Lviv: League-Press,. - 386 p. - Access mode: http://en.niss.gov.ua/content/articles/files/mono_2012-d47ce.pdf.*
6. Demchenko, I.V. (2012) *Problemy otsinky finansovoi bezpeky sub'ektiv gospodaruvannya APK ta osnovni napryamky ii zmitsnenniya [Problems of financial security assessment of business entities of the AIC and main directions of its strengthening]. Zbirnik naukovih prats Tavriyskogo dergavnogo agrotekhnichnogo universitetu. Melitopol: melitopolska tipografiya "Luks[in Ukrainian]*.
7. Yermoshenko, M.M., Goryachova, M.M., Yermoshenko, K.S, Ashev, A.M. (2005) *Economic and organizational principles of financial security of the enterprise: Preprint of the scientific report. K .: National Academy of Management,. - 78 p.*
8. Ilyashenko, S.N. (2003) *Sostavliaushkiye ekonomicheskoy bezopasnosti predpriyatiya I podhodi k ih otsenke [Components of the Economic Security of the Enterprise and Approaches to Their Evaluation]. Aktualni problem ekonomiky. [in Ukrainian]*.
9. Kobushko, I. M. (2012) *Naukovo-metodichniy pidhid do viznachennya kiulkisnoi harakteristiki rivnyia privablivosti investitsiy nih instrumentiv [Scientific and methodical approach to determining the quantitative characteristics of the level of attractiveness of investment instruments]. Ekonomichniy chasopis – XXI. [in Ukrainian]*.
10. Levchenko, N.M. (2009) *Analiz innovatsiy noi diyalnosti pidpriyemstv [Analysis of Innovation Activity of Enterprises]. Visnyk Khmel'nitskogo natsionalnogo universitetu [in Ukrainian]*.
11. Moysenko, I.P. Marchenko, O. M. (2011) *Management of financial and economic security of the enterprise: teaching. Lviv, 2011. - 380 p. [in Ukrainian]*.
12. Nekrasenko, L. A. Rybalka, Yu. M. *Skladovi upravlinnya finansovoyu bezpekoyu pidpriyemstv [Component Management of Financial Security of Enterprises] Naukovi pratsi PDAA. Poltava: PDAA [in Ukrainian]*.
13. . Oleynikova, E. A. (2007) *Fundamentals of economic security (State, region, enterprise, person) Moscow [in Russian]*.
14. Stolbov, V.F., Shapoval, G. M. (2013) *Osoblivosti upravlinnya sistemoyu finansovo-ekonomichnoyi bezpeky pidpriyemstv [Peculiarities of management of the system of financial and economic security of enterprises]. Komunalne gospodarstvo mist. Nauk.tekh.zbirn. [in Ukrainian]*.
15. Trukhan, O. L. (2010) *Naukova interpretatsiya funktsiy strategichnogo upravlinnya pidpriyemstvami [Scientific interpretation of the functions of strategic management of enterprises]. Visnyk Khmel'nitskko ho Natsionalnoho Universitetu: Ekonomichni nauky [in Ukrainian]*.
16. Epiphanov, A.O (2009) *Financial security of enterprises and banking institutions: Monograph. Sumy: UABS NBU, - 295 p. [in Ukrainian]*.

Keywords: financial and economic security; methodological approaches; enterprise; financial condition; complex indicator.

Ключові слова: фінансово-економічна безпека; методологічні підходи; підприємство; фінансовий стан; комплексний показник.

Ключевые слова: финансово-экономическая безопасность; методологические подходы; предприятие; финансовое состояние; комплексный показатель.